

Protokoll angående nyttjande av vissa kronans ägor i Kyrkås år 1666.(utdrag)

Anno 1666 den 3dje September vid Commissional ransakning i Lits länsmansgård öfver kronanas enskilda ägor, m.m. i Nämndens närvaro som äre: Peder Gudmundsson i Kalsted; Erich Olofsson i Söre; Peder Ingebrichtsson i Nygården; Nils Olsson i Klöstadh; Mårthen Larsson i Kläppe; Pehr Hemmingsson i Ringsta; Peder Nilsson i Nästgården; Ander Oluffsson i Kalsta; Peder Oluffsson i Åsen; Pehr Siulsson i Bode; Pehr Oluffsson i Kougstadh; Niells Andersson i Österåsen.

-
- 2) Ismunds afradsland och Fiskie ähr för detta böxlat och brukat af Brynnie, Bringåås och Lungre byemän uthi Kyrckås sochn, och derföre tillhopa Fyra och en halff Richsdaler till Befallningsmannen Peder Erichsson Niure i Böxel gifwit; Men såsom de sedermera befunne, at der andra omliggande till förfång woro, och elliest ringa slått och lägenheet i samme land var at finna, wille de icke då Böxlebreffvet aff honom Pehr Niure emothtaga och således nu icke något breff der oppå hafva. Sammaledes wedersäga och sigh nu ifrån samma land och fiskie Peder Olofsson och Mårten Joensson i Lungre, samt Öne Steensson och Pehr Olufsson i Bringåsen. Dock effter noga betänkiande, utfästade Hans Nilsson i Brynnie medh sine lagsmän i samma by, så frampt the wille medh honom stå, såsom och Oluff Björnsson i Bringåsen och Ifwar Pedersson i Lungre, åhrligen för bemelte land och fiskie, som begynnes enär Brynie och Kyrkåås sochns skattemihle lychter uthi qwarnsjöberget, sedan Össjööijen, dedan i brattströmmen, och sedan Ismundströmmen, det Laghmanslandet emothtager, och sedan på södra sijdan till Optandh, Lunne och Grythansmannens afradslandh i Brundfloth sochn emothtager, åhrligen till Kongl. Majt och Cronan gifva penningar 1 daler sølfvermynt.
 - 3) Älfbensböhle, en ödeslägde i Kyrkås sochn, ähr hertill brukat aff Erich Pedersson, i Halskaffuen, Oluff Pedersson och Erich Gunnarsson i Seem och Carl Carlsson i Ösa af Åhs Sochn, men ingen Rännta der af till Cronan gifwit uthan medh twenne breff, bewiste wara deras odel, och dessutom inkräcktat sigh skogen och Ängesslätterna rundt der omkring Bohlbymännen, som ähre Peder Olufsson, Marthen Jonnsson, Iffwer Pedersson och Karin Änkia i Lungre samt Kyrkioherden, wördig herr Hans på Kyrkåås prästebord medh muhlbeteland och rödiande till största praedjuditz och förfång ähre. Och emedan bemälte bönder aff Åhs sochn afsadhe sigh leghden, effter de skougen i föllie aff Sweriges lagh och hans Excellens och nådes der effter grundade och fattade Instruction i sidste puncten affhända skole och icke wijdare än som afgjärde by till sitt gods njutha som dhet 40 Cap. Bygg. Balken innehåller. Alltså tillträder nu Kyrkioherden herr Hans för Kyrckåås prästebord, samt bemälte Lungremän at bruka samma skough och slätte-Myrar sig till nytta, hålst emedan sådant ej wedh deras gårdar och i skatteskougen ligger och derför tillhopa proportionaliter effter tunnelandet åhrligen uthläfva gifwa 2 daler 16 öre sølfvermyhnt.

Tolkning

Länsmansgården i Lit den 3 september 1666

Kommissionen för utredning av statens enskilda ägor mm i närvaro av följande nämnd: Per Gudmundsson i Kallsta; Erik Olofsson i Söre; Per Ingebriktsson i Nygården; Nils Olsson i Klösta; Mårten Larsson i Kläppe; Per Hemmingsson i Ringsta; Per Nilsson i Nästgården (Hölje?); Anders Olofsson i Kallsta; Per Olofsson i Åsen; Per Sjulsson i Boda; Per Olofsson i Kogsta (Häggenås); Nils Andersson i Österåsen (Häggenås).

- 2) *Ismundlandets kronomark och fiske har arrenderats och brukats av hemmansägarna i Brynje, Bringåsen och Lungre för en sammanlagd summa av fyra och en halv riksdaler per år (615 kronor) till kronouppbördsmannen Per Eriksson Njure. De fann dock efter hand att*

de inkräktade på grannar, och att utbytet av slätter och övriga lägenheter var lågt, varför de inte ville ta emot arrendekvittot av Per Njure och således nu saknade arrendekontrakt. Härefter avsade sig följande från vidare nyttjande av samma land och fiske: Per Olofsson och Mårten Jönsson i Lungre, samt Önne Stensson och Per Olofsson i Bringåsen. Efter noggrant betänkande förbinder sig Hans Nilsson i Brynje med övriga hemmansägare i byn som vill följa honom, samt Olof Björnsson i Bringåsen och Ivar Persson i Lungre att till kronan årligen betala 1 daler silvermynt (410 kronor) för det nämnda landet och fisket vilket börjar där Brynje och Kyrkås sockens skattemil slutar vid Kvarnsjöberget, sedan Ösjön, nerför Brattströmmen och sedan (från) Ismundströmmen mot där Lagmanslandet möter, sedan på södra sidan (av Ismunden) tills kronoarrendena till Optand, Grytan och Lunne i Brunflo socken möter.

- 3) Älvensböle (i Kyrkbyn), ett ödesböle i Kyrkås socken, är fram tills nu brukat av Erik Persson i Hållskaven, Olof Persson och Erik Gunnarsson i Sem och Karl Karlsson i Ösa, Ås socken utan att betala arrende till kronan. De har dock kunnat med två brev visa sig ha ägorätt till åkermarken, men dessutom däromkring, till stort intrång för byborna, utnyttjat skogs- och ängsslätter med mulbetesland och röjningsmark tillhörande markägarna i byn, som är Per Olofsson, Mårten Jonsson, Ivar Persson och änkan Karin i Lungre samt Kyrkoherden Herr Hans (i Lit) för Kyrkås prästbord. Eftersom kronans skogsmark, enl. svensk lag, 40de kapitlet i byggningabalkern, endast får nyttjas av respektive byamän inom byns rågångar; så avsade sig nu Åsbönderna den aktuella lägdan (odlingsmarkens rätt till skogs_slätter) för att i fortsättningen endast utnyttja odlingarna såsom utombys ägor till sina gods (gårdar). Alltså tillträder nu Kyrkoherden herr Hans för Kyrkås prästbord, samt de nämnda Lungremännen att till sin nytta bruka samma skog och slättermyrar, allra helst eftersom sådant ej finns vid deras gårdar. För detta betalas proportionellt efter gårdstorleken årligen sammanlagt 2 daler 16 öre silvermynt (1025 kronor).